

סימן קיב

איזה חמץ אסור להשהותו בפסח ואיזה מתר להשהותו

(א) כל דבר שיש בו תערובת חמץ, ואפלו אין בו חמץ בעיו, רק הטעם מחמץ, כגון שהסירו את החמץ, מכל מקום אסור להשהותו בפסח. אבל דבר שלא היה בו חמץ כלל, אלא שנתבשל בכלי חמץ, אפלו היה הכלי בן-יזמו, או שנכבש בכלי חמץ, מתר להשהותו בפסח. ודוקא שנתבשל או נכבש קדם הפסח. אבל אם נתבשל או נכבש בפסח בכלי חמץ, חיבין לבערו.

(ב) תבואה שיש בה גרעינים צמוחים או מבקעים, ואפלו הם מערבים מעט בהרבה. וכן תבואה שנפלו עליה מים או שרחצה במים, אסור להשהותה. וכן כל הדברים שנעשו מתבואה זו, אסור להשהותן. ומי שמוכר לחברו תבואה שנתלחחה, צריך להודיע לו שלא ישהה אותה בפסח. ולנכרי אסור למכרה במקום שיש חשש שימכרנה הנכרי לישראל וישהה אותה בפסח.

(ג) בגדים שנתכבסו, ונתקנו בחלב חטה [עמילן], מתר ללבשן בפסח. אבל אין להציען על השלחן אם יש עליהם איזה ממשות שיש לחוש שיתפרר מהם איזה פרוור, וכל-שכן שאסור לתת לתוכן קמח של פסח.

(ד) מתר לדבק נירות בחלון, אפלו בתוף שלשים יום לפסח, ובלבד שלא יהא החמץ נראה, דכיון שהדבק אינו חמץ גמור, וגם הוא מכסה, לא החמירו בו. אבל אם נראה בחוץ, אסור. וקדם שלשים יום, בכל ענין מתר.

א' ניסן (ה) דיו שנתבשלה בשכר קדם פסח, מתר לכתוב בה בחלה-מועד פסח, כיון שנתבשלה מאכילת הכלב קדם הפסח. וכן כל פיוצא בזה שנתבשל ונתפסד החמץ לגמרי קדם הפסח, מתר בפסח בהנאה ובשהיה. אבל גוי שבשל בפסח דיו בשכר, אסור לישראל בהנאה, משום דחמץ של גוי גם כן אסור לישראל בהנאה בפסח.

(ו) כל הכלים שאינו מכשירן לפסח, צריך לשפשפן היטב בערב פסח קדם שעה ששית ולהדיחן בענין שלא יהא חמץ נכר, ויצניעם

Chapter 112

Chametz That is Forbidden to be Kept on Pesach and That Which May be Kept on Pesach

1) Any food that contains a mixture of *chametz* even if the *chametz* is not actually present, but only the taste of the *chametz* remained after the *chametz* itself was removed, is forbidden to be kept during *Pesach*. However, if the food never contained *chametz* but was cooked in a vessel used for *chametz*, even if *chametz* was cooked in the vessel that day, or if an item was pickled in a vessel used for *chametz*, you are permitted to keep it during *Pesach*,¹ provided it was cooked or pickled before *Pesach*; but if the cooking or pickling was done on *Pesach* in a vessel used for *chametz*, the food item must be burned.

2) If grain contains some seeds that have sprouted or were split open, even if only a few of them were mixed in a large quantity, or if water has fallen on the grain, or it was washed with water, it is forbidden to keep (such grain during *Pesach*), and anything that was prepared from such grain, is forbidden to be kept during *Pesach*. If you sell your neighbor grain that has become wet, you must let him know this, so that he will not keep it in his possession during *Pesach*. You are forbidden to sell it to a non-Jew, when you are concerned that the non-Jew will sell it to a Jew who will keep it during *Pesach*.

3) Clothes that were laundered and starched with wheat starch are permitted to be worn on *Pesach*, but you should not spread a tablecloth if there is any starch on it, for there is concern that some particles may flake off, and most certainly it is forbidden to put the *Pesach* flour into such a cloth.

4) You are allowed to paste paper on a window even during the thirty days before *Pesach*, provided the *chametz* is not visible. Since the paste is not absolute *chametz*, and it is also covered up, the Sages did not rule stringently in this case. But, if the paste is visible, it is forbidden. But before the thirty days, it is permitted in any case.

April 10 5) If ink was prepared with beer before *Pesach*, you are permitted to write with it on *Chol Hamoed Pesach*, because it has become unfit even for dog food before *Pesach*. The same law applies to all similar cases where *chametz* has become spoiled and totally unfit before *Pesach*. You may derive benefit from such *chametz* and keep it on *Pesach*. But if a non-Jew prepared ink with beer on *Pesach*, a Jew is forbidden to derive benefit from it, because the *chametz* belonging to a non-Jew is also forbidden for a Jew to benefit from on *Pesach*.

6) All vessels that you are not kashering for *Pesach* must be scrubbed thoroughly on *erev Pesach* before the sixth hour, and rinsed in such a way that no *chametz* is

1. This is permitted only if it is removed from the *chametz* vessel and put into a *Pesach* vessel. You should take care to put the food in a place where you or others do not usually go, in order to prevent anyone from eating the food on *Pesach*. (*Mishnah Berurah* 442:1)

במקום צנוע שאינו רגיל לילך לשם בפסח. וטוב לסגור בחדר מיוחד ולהצניע את המפתח עד לאחר הפסח.

סימן קיג

דיני ערב פסח ואפית המצות

(א) אין אומרים מזמור לתודה ולא למנצח.

(ב) מתר לאכול חמץ רק עד שליש היום, (והיום נחשב מן עלות השחר עד צאת הכוכבים). ובהנאה מתר עוד שעה אחת. ומתר למכור אז לגוי, אבל אחר כך אסור גם בהנאה. וצריך לשרוף את החמץ ולבטלו כל זמן שהוא מתר בהנאה.

(ג) מחצות היום ואילך אסור בעשיית מלאכה. ואינו מתר לעשות, רק מה שמותר לעשות בחל-המועד. ועל ידי גוי, נוהגין להתיר. ויש מקומות שנוהגין לאסור כל היום במלאכה.

(ד) להסתפר וכן לקצץ הצפרניים, צריכין קדם חצות. ואם שכח, יכול לקצץ צפרניו גם לאחר חצות. אבל להסתפר, אסור, כי אם על ידי גוי.

(ה) אסור לאכול מצה כל היום. ואפלו הקטנים והקטנות, כל שמבינים ענין יציאת מצרים, אסור לתת להם מצה. אבל תבשילין שעושים ממצות טחונות, מתר כל אדם לאכול עד תחלת שעה עשירית, דהינו עד הרביעית האחרונה של היום. ומשם ואילך, אסור לאכול כי אם לעת הצורך מעט פרות או בשר ודגים. ויזהר שלא ימלא כרסו, כדי שיאכל בלילה לתאבון.

(ו) הבכורים, בין בכור לאב בין בכור לאם, מתענים בערב פסח, אפלו חל בערב שבת, וגם הבא אחר הנפלים, צריך להתענות. וכל זמן

1. In cases where large financial losses may occur, it is permitted to sell the *chametz* up to an hour (60 minutes) before midday. (*Mishnah Berurah* 443:9)

2. A worker who will not have food to eat unless he works is permitted to work even after midday. (*Ibid.* 468:46)

3. All those who are permitted to take a haircut and to wash clothing on *Chol Hamoed*, are also permitted to do so on *erev Pesach* after midday. (See Chapter 104:11) (*Ibid.* 468:7)

visible on them. They should be stored in a secluded place where you do not ordinarily go on *Pesach*. It is best to lock them up in a separate room and to hide the key until after *Pesach*.

Chapter 113

Laws Concerning Erev Pesach and the Baking of Matzos

1) On *erev Pesach* we do not say *Mizmor lesodah*—"A psalm of thanksgiving" (Psalm 100), neither do we say *Lamenatzei'ach*—"For the Conductor" (Psalm 20).

2) You are permitted to eat *chametz* only during the first third of the day, (the day is calculated as extending from dawn until the stars appear). But you may derive benefit from it for another hour. Thus, you are permitted to sell it to a non-Jew¹ during that hour, but after that time it is forbidden to derive any benefit from it. You must burn the *chametz* and nullify it while you are still permitted to derive benefit from it.

3) After midday it is forbidden to do any work.² However, you are permitted to do such work as is permitted on *Chol Hamoed*. But it is customary to permit a non-Jew [to do work for you.] In some communities it is the custom to forbid doing work the entire day.

4) You should take a haircut and cut your nails before midday.³ If you forget to do so, you may cut your nails in the afternoon, but it is forbidden to take a haircut, unless it is done by a non-Jew.

5) It is forbidden to eat matzah the entire day.⁴ It is forbidden to give matzah even to small children once they are able to understand the meaning of the Exodus. However, everyone is permitted to eat⁵ food made of matzah meal, until the beginning of the tenth hour, that is until the beginning of the final quarter of the day. From that time on it is forbidden to eat, except when it is necessary, in which case you may eat some fruit, or a little meat and fish. You should be careful not to overeat, so that you will eat the matzah in the evening with appetite.

6) The firstborn sons either of the father or of the mother must fast on *erev Pesach*,⁶ even if it occurs on Friday. A firstborn who was born after a miscarriage

4. Some have the custom not to eat matzo from *Rosh Chodesh Nissan*. (*Ibid.* 471:12)

5. Cakes made with matzah meal are forbidden, but knodel made with matzah meal is permitted. See *Ramah* 671. The difference between cake and knodel is that cake is baked whereas knodel is cooked, and in cooking the taste of matzah is not as strong.

6. However, if you had a severe headache or your eyes hurt you, you need not complete the fast. Similarly, if fasting affects you so that after the fast you are unable to eat, except light foods, and it is possible you will be unable to eat matzah, marror and drink four cups of wine at night, it is better not to fast. (*Ibid.* 470:2)

שהבכור קטן, האב מתענה תחתיו. בסעודת מצוה אם מתרים לאכול, תליא במנהג המקומות.

(ז) בכור המתענה, אומר בתפלת המנחה, עננו. ואם הם כמה בכורים ומתפללין בצבור, לא ירד בכור לפני התבה, כי אין לומר עננו בחזרת התפלה בקול, כיון שהוא חדש ניסן.

ב' ניסן ח) המהדרים אופין המצות של מצוה בערב פסח אחר חצות היום, שהוא זמן הקרבת קרבן פסח. וכיון שאז הוא אחר זמן אסור חמץ, טוב שיבטל בפרוש את הפרורים, ויאמר בלשון שהוא מבין, עננו זה, כל פרורים שיפלו בשעת לישה ועריכה, וכן הבצק שידבק בכלים, אני מבטל ומפקיר אותם.

ט) והמים שרוחצין בהם את הכלים, צריכין לשפכן במקום מדרון, ושלא תהיה רצפת אבנים, כדי שיבלעו מהרה בקרקע, שאם ישפכן שלא במקום מדרון או אפלו במקום מדרון והוא רצפת אבנים, יש לחוש שמא יתקבצו במקום אחד ויחמיצו קדם שיבלעו בקרקע, ונמצא שיהיה חמץ ברשותו.

סימן קיד

דיני מכירת חמץ

א) ישראל שהיה לו חמץ שלו ברשותו בפסח, עובר בכל רגע ורגע על בל יראה ובל ימצא. והחמץ אסור בהנאה לעולם, ואפלו בטלו קדם פסח. ולכן מי שיש לו הרבה חמץ שאינו יכול לבערו מן העולם, צריך למכרו לגוי קדם הפסח בשעה שהוא עדין מתר בהנאה. ולא יהא ענין מכירת חמץ אצל האדם כמו מצות אנשים מלמדה, אלא צריך שיגמור בדעתו שהוא מוכרו באמת לגוי מכירה גמורה וחלוטה. ולא ימכור ביקר מן המחיר הראוי. ולאחר הפסח יבקש מאת הגוי שישלם לו את החוב. וכאשר ישיבהו שאין לו פסח, יבקש ממנו שיחזור וימכור לו את החמץ עם (החדר) בעד כך וכך. ולא יהא הדבר כחוכא בעלמא, אלא כדרך הסוחרים ממש.

ב) החמץ שהוא מוכר לגוי, צריך שלא יהא בביתו של ישראל.

must also fast. When the firstborn is a minor, his father fasts instead of him. Whether firstborn are permitted to eat at a mitzvah meal depends on the local custom.⁷

7) A firstborn who fasts should say *Aneinu* in the *Shemoneh esre* of *Minchah*. If there are many firstborn and they pray with the congregation, none of the firstborn should be the Chazzan, since *Aneinu* should not be said loud during the repetition of the *Shemoneh esre*, since it is the month of Nisan.

April 11 8) People who do the mitzvah meticulously bake the mitzvah-matzos in the afternoon of *erev Pesach*, which is the time when the Paschal lamb was offered. And because at that time *chametz* is forbidden, it is best to nullify the crumbs explicitly, by making the following statement: "All the crumbs that will fall off during the kneading and preparing, as well as the dough that will cling to the vessels, I hereby nullify and render ownerless."

9) The water with which the vessels are washed should be poured on a sloping place where there is no stone floor, so that it will be quickly absorbed in the ground; for by pouring it on level ground, or even in a sloping place with a stone floor, there is reason to be concerned that the water will gather in one place and become *chametz* before it is absorbed in the ground; thus there will be *chametz* in your possession.

Chapter 114

The Laws Concerning the Selling of Chametz

1) A Jew who has *chametz* in his possession on *Pesach*, continually transgresses the law, "No *chametz* must be seen in your possession" (Ex. 13:7) and "No *chametz* may be found in your home" (Ex. 12:19). Benefit of such *chametz* is forever forbidden, even if he nullified it before *Pesach*.¹ Therefore, if you own a great deal of *chametz* that you cannot do away with, you must sell it to a non-Jew before *Pesach*, while you are still permitted to derive benefit from it. You should not treat the matter of selling *chametz* as a routine formality. Rather, it should be your firm intention to actually sell the *chametz* to the non-Jew, in a firm and binding sale. You should not sell it for more than it is worth. After *Pesach* you demand from the non-Jew that he pay his debt, and when he replies that he has no money, you ask of him to resell the *chametz* to you (together with the room) for so-and-so-much. You should not make a mockery out of this matter, rather, it should be handled in a business-like manner.

2) The *chametz* sold to the non-Jew, may not remain in the house of the Jew. If

7. Our custom is to permit the first born to eat at a *Siyum* (the completion) of a *Maseches*, even though they, themselves, did not study it. (*Ibid.* 470:10)

1. Many later *Poskim* rule that this law applies, even if you made the search for *chametz* and also nullified the *chametz*, but others are lenient and rule that if you both searched for and nullified the *chametz*, it is not forbidden for benefit, since you fulfilled all that was required of you. Therefore, in a situation where there is a potential for great losses, this lenient opinion may be relied on. (*Mishnah Berurah* 448:25; also *Biyur Halachah*)